

غاية السؤل

شرح كفاية الأصول

جلد اول

احسان مهرکش

با مقدمه آیت الله جعفر سبحانی

www.ketab.ir

بیت

مهرکش، احسان، ۱۳۵۹ -

کفایة الاصول، فارسی، شرح

غایة السؤل: شرح کفایة الاصول/ احسان مهرکش - قم: مؤسسه بوستان کتاب (مرکز چاپ و نشر دفتر تبلیغات اسلامی

حوزه علمیه قم)، ۱۴۰۰.

ج - (مؤسسه بوستان کتاب: ۲۸۳۵) (فقه و اصول، اصول فقه)

(ج ۱)، ۸ - ۲۲۹۵ - ۰۹ - ۹۶۴ - ۹۷۸ - ۹۷۸ - ۱ (دوره) / ISBN 978-964-09-2294-1

فهرست نویسی براساس اطلاعات فیبا.

کتاب حاضر شرحی بر کتاب «کفایة الاصول» تألیف آخوند خراسانی است.

کتاب نامه.

نمایه.

۱. آخوند خراسانی، محمدکاظم بن حسین، ۱۲۵۵-۱۳۲۹ق، «کفایة الاصول» نقد و تفسیر، ۲. اصول فقه شیعه - قرن

۱۴، الف. آخوند خراسانی، محمدکاظم بن حسین، ۱۲۵۵-۱۳۲۹ق، «کفایة الاصول» شرح، ب. دفتر تبلیغات اسلامی حوزه

علمیه قم، مؤسسه بوستان کتاب، ج. عنوان، د. عنوان: شرح کفایة الاصول.

۲۹۷ / ۳۱۲

BP ۱۵۹ / ۸

شماره کتاب شناسی ملی: ۷۵۹۸۸۶۰

۱۴۰۰

www.ketab.ir

■ موضوع: اصول فقه (فقه و اصول)

■ گروه مخاطب: تخصصی (طلاب، دانشجویان، پژوهشگران و اساتید حوزه و دانشگاه)

شماره انتشار کتاب (چاپ اول): ۲۸۳۵

مسلسل انتشار (چاپ اول و بازچاپ): ۷۷۰۰

بوستان کتاب

غایة السؤل / ج ۱

شرح کفایة الأصول

• نویسنده: احسان مهرکش

• ناشر: مؤسسه بوستان کتاب

• لیتوگرافی، چاپ و صحافی: چاپخانه و مؤسسه بوستان کتاب

• نوبت چاپ: اول / ۱۴۰۰ • شمارگان: ۵۰۰ • پهای دوره: ۴۵۰۰۰ تومان

تمامی حقوق نشر مکتوب و الکترونیک اثر متعلق به مؤسسه بوستان کتاب است

printed in the Islamic Republic of Iran

❖ دفتر مرکزی: قم، خ شهدا (صفائییه)، ص پ ۹۱۷ / ۳۷۱۸۵، تلفن: ۷-۳۷۷۴۲۱۵۵ نمابر: ۳۷۷۴۲۱۵۲ تلفن پخش: ۳۷۷۴۴۴۲۶

❖ فروشگاه مرکزی: قم، چهارراه شهدا (عرضه ۱۲۰۰۰ عنوان کتاب با همکاری ۱۷۰ ناشر)

❖ فروشگاه شماره ۲: تهران، خیابان انقلاب، بین وصال و فلسطین، پلاک ۹۵۱، تلفن: ۶۶۹۶۹۸۷۸

❖ فروشگاه شماره ۳: مشهد، چهارراه خسروی، مجتمع یاس، جنب دفتر تبلیغات اسلامی شعبه خراسان رضوی، تلفن: ۳۲۲۳۳۶۷۲

❖ فروشگاه شماره ۴: اصفهان، چهار راه کرمانی، جنب دفتر تبلیغات اسلامی شعبه اصفهان، تلفن: ۳۲۲۲۰۳۷۰

❖ فروشگاه شماره ۵ (رنگین کمان، فروشگاه کودک و نوجوان): قم، چهارراه شهدا، نبش خیابان ارم، تلفن: ۳۷۷۴۳۱۷۹

اطلاع از تازه های نشر از طریق پیام کوتاه (SMS)، با ارسال شماره همراه خود به ۱۰۰۰۲۱۵۵ و یا ارسال درخواست به:

E-mail: info@bustaneketab.com

پست الکترونیک مؤسسه: جدیدترین آثار مؤسسه و آشنایی بیشتر با آن در وب سایت: www.bustaneketab.com

با قدردانی از همکاری که در تولید این اثر نقش داشته اند:

• اعضای شورای بررسی آثار • اصلاحات حروف نگاری و صفحه آرا: حسین محمدی

• نمونه خوانی: علی میری • کنترل فنی صفحه آرای: سید رضا موسوی منش

• مدیر گروه هنری: مسعود نجابتی • طراح جلد: محمود هدایی • اداره آماده سازی: حمیدرضا تیموری

• اداره چاپخانه: مجید مهدوی، ناصر منتظری و سایر همکاران لیتوگرافی، چاپ و صحافی • مدیر تولید: عبدالهادی اشرفی

رئیس مؤسسه

محمدباقر انصاری

فهرست مطالب

۲۱	مقدمه آیت الله سبحانی
۲۵	مقدمه آیت الله احمد عابدی

مقدمات

بیان سیزده امر

۳۱	امر اول: موضوع علم و مباحث پیرامون آن
۳۱	موضوع علم
۳۴	تعریف موضوع علوم
۴۰	رابطه موضوع علم با مسائل علم
۴۳	تمایز دو علم
۴۴	عدم نیاز عنوان خاص برای موضوع علم
۴۵	موضوع علم اصول
۴۵	مناقشه در تعریف میرزای قمی و صاحب فصول
۴۵	تعریف میرزای قمی
۴۸	تعریف صاحب فصول
۵۰	نظر شیخ اعظم انصاری
۵۲	اشکال آخوند به شیخ انصاری
۵۲	اشکال بر جواب آخوند به شیخ انصاری
۵۴	تعریف مشهور و تأیید قول آخوند
۵۴	تعریف علم اصول از منظر مصنف
۵۹	امر دوم: حقیقت وضع

۵۹	مبحث وضع
۵۹	مطلب اول: محل نزاع
۶۰	مطلب دوم: دلالت ذاتی یا قراردادی الفاظ
۶۰	مطلب سوم: واضع الفاظ
۶۱	مطلب چهارم: وضع تعینی و تعینی
۶۲	مطلب پنجم: سه قول کلی درباره حقیقت وضع
۶۳	مطلب ششم: چگونگی تصور لفظ و معنا در وضع
۶۳	مطلب هفتم: اشاره به دو قول در حقیقت وضع
۶۴	حقیقت وضع از منظر مصنف
۶۵	اقسام وضع
۶۷	جواب از اشکال مقدر
۶۸	جواب اشکال
۶۹	وضع حروف
۷۰	مقدمه اول: اقسام وجود
۷۱	مقدمه دوم: تعریف «استعمال»، «مستعمل»، «مستعمل فیه» و «اراده استعمالیه»
۷۱	مقدمه سوم: معنای عام بودن «وضع»، «موضوع له» و «مستعمل فیه»
۷۳	مقدمه: تعریف کلی و جزئی
۷۴	تعریف عرض و جوهر
۷۴	تعریف وجود ذهنی
۷۵	اشکال اول
۷۶	اشکال دوم
۷۹	اشکال سوم
۸۰	اشکال بر نظر آخوند
۸۱	جواب اشکال
۸۸	امر سوم: استعمال لفظ در معنای مجازی
۹۰	امر چهارم: اطلاق لفظ و اراده «نوع»، «صنف»، «مثل» و «شخص»
۹۰	۱. اطلاق لفظ و اراده نوع، مثل «انسان»
۹۱	۲. اطلاق لفظ و اراده صنف
۹۱	۳. اطلاق لفظ و اراده مثل
۹۴	جواب از اشکال صاحب فصول

۹۵	جواب اشکال دوم صاحب فصول
۹۵	عدم تحقق استعمال در این موارد
۱۰۰	نکته: ثمره مسئله اطلاق لفظ و اراده لفظ
۱۰۱	امر پنجم: تبعیت دلالت از اراده
۱۰۲	محذور چهارم
۱۰۳	جواب اشکال مقدر
۱۰۵	توضیح مطلب
۱۰۹	امر ششم: وضع مرکبات
۱۱۱	امر هفتم: علامت های حقیقت و مجاز
۱۱۱	تبادر
۱۱۵	صحت حمل و عدم صحت سلب
۱۱۸	اشکال دور به صحت حمل
۱۱۹	اطراد
۱۲۰	جواب اشکال مقدر
۱۲۳	امر هشتم: حالت های مختلف لفظ
۱۲۶	امر نهم: حقیقت شرعیه
۱۳۲	جواب اشکال مقدر
۱۳۵	ثمره بحث حقیقت شرعیه
۱۳۶	استدلال برای اثبات حقیقت شرعیه در صورت وجود جهل به تاریخ
۱۳۸	استدلال برای اثبات حقیقت لغویه در صورت جهل به تاریخ
۱۴۱	امر دهم: صحیح و اعم
۱۴۲	اولین مقدمه از مقدمات بحث صحیح و اعم
۱۴۵	دومین مقدمه: معنای صحت و فساد
۱۵۶	جواب آخوند به اشکال مرحوم شیخ انصاری
۱۵۸	قدر جامع از دیدگاه اعم
۱۵۹	اولین قدر جامع از دیدگاه اعم: قدر جامع میرزای قمی
۱۶۰	مناقشه در قدر جامع میرزای قمی
۱۶۲	دومین قدر جامع از دیدگاه اعمی ها که منتسب به مشهور است
۱۶۲	چندین اشکال به این قدر جامع
۱۶۴	سومین قدر جامع از دیدگاه اعم

مقدمه آیت الله سبحانی

تأسیس پایه‌های علم اصول در میان شیعه به عصر امام محمد باقر علیه السلام (۵۷-۱۱۴ق.) و امام جعفر صادق علیه السلام (۸۳-۱۴۸ق.) برمی‌گردد. فقه‌های شیعه پس از ائمه اطهار علیهم السلام براساس روشی که مورد تأیید ائمه علیهم السلام بوده، برای به‌دست آوردن اصول استنباط تلاش مستمری انجام داده‌اند. شیخ مفید (۳۳۶-۴۱۳ق.) با نوشتن کتاب «التذکرة» پایه‌گذار تدوین در علم اصول فقه شد. پس از آن، سید مرتضی علم‌الهدی (۳۵۵-۴۳۶ق.) با تألیف کتاب «الذریعة»، شیخ طوسی (۳۸۵-۴۶۰ق.) با تألیف کتاب «عدة الاصول» و ملار دیلمی با تألیف کتاب «التقریب فی علم الاصول» این راه را ادامه دادند. پس از یک دوره زکوة که پس از شیخ طوسی به وجود آمد، دوباره محققان ارجمندی نظیر ابن زهره (۵۱۱-۵۸۵ق.) با نگارش کتاب «غنیة النزوع»، محقق حلی (۶۰۲-۶۷۶ق.) با نگارش «معارج الاصول»، علامه حلی با چندین اثر از جمله «نهاية الوصول إلى علی الاصول»، شیخ حسن (۹۵۹-۱۰۱۱ق.) با «معالم» و شیخ بهانی (۹۵۳-۱۰۳۱/۱۰۳۰ق.) با «الزبدۃ» در ثمردهی و استواری این علم تلاش کردند. این حرکت تا اوایل قرن یازدهم، مقارن با نهضت حدیثی اخباریان باقی ماند و بیش از ۴۵۰ سال به طول انجامید.

در اوایل قرن یازدهم هجری روش دیگری به نام «اخباری‌گری» در زمینه فقه و شیوه فهم و برداشت از منابع پدیدار شد. اخباری‌گری تا اواخر قرن دوازدهم، قریب به دو قرن، در حوزه‌های شیعه حاکم بود. البته چنان‌که محدث بحرانی در مقدمات الحدائق و الدرر النجفیة فرموده اختلاف بین این دو مکتب اصولی و اخباری در اصل لزوم استنباط و نیاز آن به مقدمات و قواعد نیست، بلکه اختلاف در شیوه و وسائل استنباط است و اغلب نزاع‌ها هم به نزاع لفظی برمی‌گردد.^۱

۱. ر.ک: الحدائق الناضرة فی احکام العترة الطاهرة، ج ۱، ص ۱۶۷ و الدرر النجفیة من الملتقطات الیوسفیة، ج ۳، ص ۲۸۷-۲۹۳.